

DASEN VRSALOVIC

(1928—1981)

U kasnoj jeseni, kad se na radnom stolu sređuju rezultati ljetnih radova i istraživanja, kad se dogovaraju nove pojedinačne i zajedničke inicijative, naglo se ugasio plodni i marljivi život dr. Dasena Vrsalovića, arheologa, muzejskoga radnika i konzervatora. Smrt ga je zatekla na uglednoj funkciji predsjednika Hrvatskoga arheološkoga društva u punom zamahu organizacijskih nastojanja oko znanstvenih skupova Društva, izdavanja publikacija, poticaja kolegama. Žar i ritam tih poslova bio je čini se prebrz za njegovo, na žalost, već načeto srce koje je zauvijek stalo u noći 10. prosinca 1981.

Rođen je u Bolu na otoku Braču, u staroj, gospodarskim krizama osiromašjeloj obitelji. Otac mu je bio dr. Mirko Vrsalović, poznati pravnik i publicist, zaslužni sabiratelj bračkih isprava i rukopisa, koje su danas pohranjene u arhivu Jugoslavenske akademije u Zagrebu. Osnovno školovanje završio je na Braču, gimnaziju je pohađao u Bolu i u Splitu. Studij arheologije upisao je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u jesen 1950, gdje je i diplomirao godine 1955. Svoju stručnu djelatnost započeo je u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika JAZU u Splitu početkom 1957, kao kustos — pripravnik, a god. 1959, nakon položenog ispita za zvanje kustosa, ostao je dalje u istom muzeju. Kad je u Splitu bio osnovan Institut za nacionalnu arheologiju JAZU, u njegov je sastav ušao i spomenuti muzej. Vrsalović je tada dobio zvanje asistenta, a kasnije višega stručnoga suradnika. U toj je funkciji i zvanju ostao do rujna 1969, kad prelazi u Zagreb, u Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, u kojem postaje konzervator savjetnik s radnim mjestom rukovoditelja Odjela za arheologiju. Na tom ga je položaju zatekla prerana smrt.

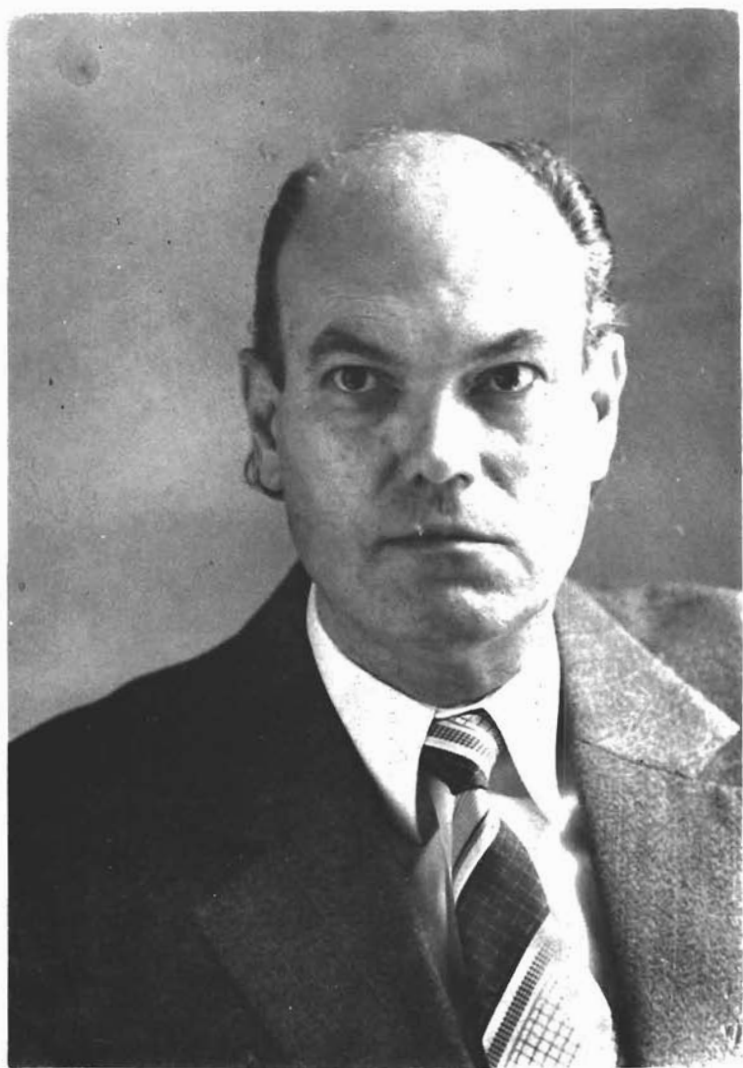
U Institutu je razvio zamjernu djelatnost na sređivanju zbirki, koje su čestim seljenjem u ratnim i poratnim godinama bile u nezavidnom stanju. U suradnji sa S. Gunjačom i D. Jelovinom obavljao je opsežnu reviziju skupljenih podataka iz prijašnjih istraživanja Luje Maruna i drugih radnika na polju starohrvatske arheologije. Radio je i na terenu u Kašiću, na »Begovači« u Biljanima kod Zadra, Bribiru, Sustipanu u Splitu, Sv. Marti u Bijaćima kraj Trogira, gdje je obavio reviziju zatečenog i proširio arheološka istraživanja s D. Jelovinom. Sve to dalo mu je poticaja i građe za niz radova i pregleda o materijalnoj kulturi starohrvat-

skoga razdoblja. Posebno bih izdvojio radove: »Kasnosrednjovjekovne ostruge u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu«, *Starohrvatska prosvjeta* (= *SHP*), III ser., sv. 8—9, Zagreb 1963, gdje je ovaj važni arheološki materijal bio prvi put u cjelini znanstveno vrednovan i stručno obrađen; zatim »Srednjovjekovno groblje na »Gredama« u selu Kašiću kod Zadra«, *SHP*, III ser., sv. 10, Zagreb 1968, u kojem je na uzoran način znanstveno obradio otkriveni arheološki lokalitet i time znatno upotpunio naše poznavanje materijalne kulture i posebno umjetnoga obrta na području srednjovjekovne hrvatske države. Zajedno s D. Jelovinom obradio je u opsežnom radu srednjovjekovno groblje na »Begovaci« u selu Biljanima Donjim, *SHP*, ser. III, sv. 11, Split 1981. S istim autorom načinio je sintetski pregled na njemačkom jeziku: »Die materielle Kultur der altkroatischen Gräberfelder auf dem Gebiete des dalmatinischen Kroatien«, *Archaeologia iugoslavica*, VII, Beograd 1966. S T. Marasovićem iskapao je i objavio istraživanja benediktinske opatije na Sustipanu u Splitu (»Srednjovjekovna opatija na Sustipanu u Splitu«, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, sv. 65—67, 1963—65, Split 1971).

Kao suradnik na izradi arheološke karte Jugoslavije reambulirao je građu i nalazišta na mnogim srednjojadranskim otocima. Primjer kako je prišao tome poslu možemo vidjeti i u njegovoj velikoj i nezaobilaznoj studiji »Kulturni spomenici otoka Brača«, objavljenoj u *Bračkome zborniku*, broj 4, Zagreb 1960, gdje je prvi put pokazao kolika je kulturna baština bračke pretpovijesti i antike. Bila je to dobra najava njegove opsežne povijesti rodnoga otoka, koja je tiskana kao šesti svezak *Bračkoga zbornika* (Supetar 1968). Tim djelom opovrgao je pjesničku tužaljku Vladimira Nazora, da im je otok bez povijesti. No, Vrsalović je kao i svi Bračani bio zaljubljen u svoj otok i vraćao mu se kad god je mogao.

Drugo razdoblje rada nastupilo je za Vrsalovića prelaskom u Zagreb u Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, u rujnu 1969. godine. Iako je napustio more i obalu, tek ovdje mu se u potpunosti posvetio. Organizirao je istraživanja i zaštitu arheološkoga blaga na dnu našega mora, toliko ugroženoga naglim porastom turizma i svakome dostupne podvodne ronilačke opreme. Svoje konzervatorske spoznaje i iskustva izložio je i prije u radovima o konzervaciji starohrvatske nekropole pred ulazom u staru Varvariju (*SHP*, ser. III, sv. 10, 1968), te u opsežnom radu o istraživanjima, konzervaciji i prezentaciji starohrvatskih spomenika u Solinu. Organizirao je suradnju niza kolega i mlađih stručnjaka, koji su mu, uz rijetke iznimke, zdušno pomagali na izradi evidencije i dokumentacije podmorskih arheoloških nalazišta, koja je temelj svih budućih istraživanja na tome polju. Valja spomenuti da je u toj svojoj opsežnoj i teškoj djelatnosti imao veliku moralnu i materijalnu podršku republičkih organa i službi, a posebno svoga neposrednog pretpostavljenoga prof. Vlade Mađarića. No, na žalost, možemo već sada konstatirati da je odlazak Vrsalovića, a i Mađarića u mirovinu, označio i stagnaciju ovih istraživanja. Nadati se da će djelo što su ga oni zacrtali biti dostojno nastavljeno.

Svoju djelatnost na području podmorske arheologije obradio je Vrsalović, osim u nizu redovitih referata i izvještaja na godišnjim skupovima o podmorskim istraživanjima i u, pionirskoj i za našu znanost kapitalnoj studiji: »Istraživanja i zaštita podmorskih arheoloških spomenika u

Dasen Vrsalović

(Foto: N. Vranić)

SR Hrvatskoj«, Zagreb 1974. Tu se pod relativno skromnim naslovom nalazi nezaobilazan rad o problematici i metodologiji ovih specifičnih istraživanja, s rekapitulacijom svega što je na tome polju u nas do te knjige učinjeno. Pet godina kasnije završio je novo monumentalno djelo doktorsku disertaciju: *Arheološka istraživanja u podmorju istočnoga Jadrana — Prilog poznavanju trgovačkih plovnih putova i privrednih prilika na Jadranu u antici*. U njoj je sustavno obrađeno 280 podmorskih lokaliteta i nalazišta na našoj obali, na način kojemu nismo našli primjera u dostupnoj nam svjetskoj arheološkoj literaturi. Vjerovati je da će ovo djelo ugledati objavu, jer nas može na najbolji način predstavljati u međunarodnoj znanstvenoj arheološkoj javnosti.

U rukopisu su ostali i drugi vrijedni radovi Dasena Vrsalovića kao što je, između ostalog, opširna povijest srednjovjekovne arheologije u Hrvatskoj, a u ovoj knjizi postumno objavljuje se njegov rad o F. Radiću.

Bio je to rijetko radin i discipliniran čovjek i prijatelj. Tih i pouzdan, nenametljiv u riječima i gestama, ostavio nam je veliku ljudsku prazninu iza sebe, a djelom je obilježio svoju trajnu prisutnost na njivi naše znanosti i kulture. Vječna mu hvala i slava!

Marin Zaninović